

రాధావేద్యం నేతకము

13216

రాఘవేశ్వరశతకము.

డా॥ బి॥ శి॥ వి॥,

సామవేదల వేంకటశాస్త్రి.

శ్రీ రస్తు.

ఓం నమః కామేశ్వరాయ

శ్రీ

రాఘవేశ్వరశతకము:

కృతికర్త:

బాలకవి,

సామవేదుల వేంకటశాస్త్రి,

(తగరంపూడి)

పరిశోధకులు:

ఉభయభాషాపండిత, అష్టానధాని,

వడ్డాది సీతారామాంజనేయులుగారు,

ఖాళింకోట.

శ్రీ బలరామకృష్ణా ముద్రణాలయము,

అనకాపల్లి.

1937.

సర్వస్వామ్యసంకలితము]

[వెల 2 అణాలు

తొలి పలుకు .

“మానక కర్తృభూమిపయి మానుషదేహముతో హితాహిత జ్ఞాన మెఱుగు బ్రాహ్మణుడు చారుకవిత్వము నేర్చి జానకీ జానికధలో రచింపక యసత్కథ లెన్ని రచించె నేనియున్ వాని వివేక మేమిటికి? వానికవిత్వ మహత్త్వ మేటికి?”

ఏమహాపురుషుని శీవితచరిత్ర ననేకకవులు షడ్యములుగ, గద్యములుగ, కేయములుగ రచించి ఆసుందరమూర్తినామామృతముగోలి ధన్యతనొందినారో, ఆలోకైకవీరునిచుహితము “ రా ఘ వే శ్వ రా! ” అను మకుటముతో ఈశతక కర్త శ్రవణధమముగ రచించుట యెంతయు శుభసూచకము ఈకృతికర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ సామవేదుల వేంకటశాస్త్రిగారు బాలకవులు, ఉత్సాహ వంతులు, విద్యార్థి దశయందున్నారు. ఆంధ్ర భాష యందీయనకు నెక్కువమోజు. శైలిసులభము. అర్థమా? గంభీరము.

మామిత్తులు ఉభయభాషాభివీణులు, అష్టావధాని బిరుదాంచితము శ్రీ నడ్డాది సీతారామాంజనేయులు గా రీకావ్యమునకు మెఱుగుపెట్టిరి.

ఈపాత్రమును జదివి ఈయువకు డొకను రమణీయ కావ్యములు రచించునట్లు ప్రోత్సహింప నాలెలుగుతో బుట్టువులస నెల్లరను సదా ప్రార్థించు చున్నాను. తమ తొలిబిడ్డ తొలి పలుకు నాలేఖనముఖమున బలికించినందులకు శాస్త్రిగారికి నేనెంతయు గృతజ్ఞుడను.

అ న కా ప ల్లి .
 ౬1—2—37. }

గ్రంథి వెంకటరమణయ్య,
 సత్యవాణి సంపాదకులు,

శ్రీరస్తు.
శ్రీరామాయనమ్;

శ్రీ రాఘవేశ్వర శతకము.

శ్రీ జనకాత్మజాహృదయ । సింధుసుధాకర! రామచంద్ర! ని
 ర్వాజకృపాకటాక్షచరి । పాలిత సంశ్రితలోక! కీర్తి వి
 భ్రాజిత! రావణాద్యసుర । వారవిनाశక! మానిమానసాం
 భోజనివాస! వాసవ వి । భుత్వనముజ్జ్వల! రాఘవేశ్వరా!
 ఉ॥ శ్రీరఘువంశదీప! నృప । శేఖర! తారకనామ! భక్తహృ
 తాస్రసమిత్ర, యోత్రిదశ । సన్నత! యవ్యయ! యప్ర
 మేయ! నీ
 కూమిఁగోధిపద్యములఁగూర్చెద! నీపయిఁదవ్వత్కృపాసుధా
 సారమునాపయిఁజిలికి । సాఁక వెనిత్యము; రాఘవేశ్వరా!
 ఉ॥ వాకులు సార్థకంబగుచు । భాసిలునట్లుఁగఁబుణ్యమూర్తి వా
 ల్మీకిముహూర్తి సత్తముఁడు । లీలఁగఁబాడెనుగాదె? తొల్లి యి
 త్వాకులదివ్యగాఢలుఁభ । వచ్చరితల్ భవతారకంబుగన్
 గోకిల యవ్వసంతమునఁ । గోల్పెడుభంగిని రాఘవేశ్వరా!
 ఉ॥ పోకిట, మద్విత్తీయమును, । భవ్యమునాగతి సోతరాజుచే
 పాకొనఁజేసినావుగద । భాగవతమ్ము; నతొడుమున్ను మా
 రాకునుహత్తఁజేయుట నె । రమ్యవిచిత్రకవితవ్వై భవ
 శ్రీకొనసాగె; నిన్ గొలువఁ । జేకులునన్నియు; రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ “పిండుతురుమ్మ”డంచును వి భేదము సేయక యే, “కబీరునా
వాఁ”డని వత్సలత్వమునఁ బాలనసేయుచు, నెల్లలోకముల్
పాడఁగ నీదుభక్తపరి । పాలనదీక్షను జాటవొక్కొ? కా
పాడెడుపట్టునఁగలవె । వాసియు, వారయు? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ పెనుధృతి రామమంత్రముఁగ । బీరునిచే నుపదేశమంది గో
పనకవి, రామదాసనెడి । సార్థకనామమునందుచున్ వినూ
తనగతిమాధురుల్ చిలుకు । దాశరథీశతకమ్ముఁజెప్పె; నీ
ఘనకృపయున్న చోఁగొలఁదిఁ । గల్గునె యెందును?

రాఘవేశ్వరా!

చ॥ అమరఁగ వాయుపుత్రుఁ డను యాయులతోఁజను దెంచినచరి
త్రముపఠించుతావునము । దాసవసించునటన్నమాట స
త్యము; వినినాముగా, తులసి । దాసకవీంద్రఁడనీకథల్ పురా
ణముగఁబఠించుచో నిటులె । నాఁడొనఁగూడదె?

రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కాకరపర్తిగ్రామమునఁ । గాఁపుర మొప్పఁగ సర్వపండిత
శ్లోకుఁడునై, సుధీవిభవ । శోభియునై, బహుశిష్యసేవిత
శ్రీకమనీయపాదుఁడయి । చెల్వగువేమలరామశాస్త్రులన్
బ్రాకటభక్తి మొక్కెదను భంబెదఁగోరుచురాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ధీరవరేణ్యు లందుసము । దీర్ఘతఁగాంచిననాయకుండ, వె
వ్వారుగణింపకుండఁగల । వారుభవచ్ఛరితమ్ము? గైత, జె
ల్వారుసజ్జకుఁ ఘలము । నారయను తమవర్ణ నంబెయ్కాఁ
గా? రుచిరంబుగాఁగళత । కంబిదెకూర్చితి రాఘవేశ్వరా!

చ॥ కటికదుకాణదారుఁడును, | గన్వలనమొడువాఁడు, కాన్యసం
పుటములనంకితమ్మనెడు | బొంకునదేవునివీడిదేహలం
పటునకునిచ్చువాఁడు, గురు! పాదముఁదప్పినవాఁడు, ఘోరసం
కటమునుగూర్చుపుండ్లుగద | కాశ్యపికక్కట! రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ఒక్కఁడువేదసంతల, నిఁ | కొక్కఁడువ్యాకరణప్రసక్తి, వే
ఱొక్కఁడుతర్కశాస్త్రమున! నూరకచర్చలుసేయుచుందు రా
ఫక్కినిఁగప్పలట్లుకడు | వాగిననేమి ఫలంబు? త్వత్కృపా
భాక్తులుగాఁగనీకథలు | వర్ణనసేయక రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ శక్తికొలందినీపయిని | సత్కృతులకారచియించుకొంచు, న
వ్యక్తభవన్మహత్త్వపరి | పాకమునాకమృతంబుగాఁగ, నీ
భక్తుడనై మెలంగెదను | బ్రాంజలిబట్టచు, నాంజనేయునా
సక్తిసిఁబోచినట్లునను | సాక్షుమునిత్యము రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తీరుగభక్తివిత్తనమి | దేమొలకెత్తెను, నాదుచిత్తకే
దారమునందు నెట్లెటులొ; | త్వత్కరుణామృతవృష్టినింపవే
వేరులఁదన్ని, నృక్షమయి, | పిందెలఁగాయలఁబండ్లమించిపెం
పారునుభక్తపాంశహృద | యమ్మునలఘును; రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ పాటలుపాడికొందఱును, | బద్యకృతులకారచియించికొందఱు
నాటకములప్రదర్శనమొ | నర్పుచుఁగొందఱు నీచరిత్రము
గోటివిధాలొకమునఁ | గుప్పిరి; దానిమనోహరత్వమే
పాటిదొకాని తృప్తికను | పట్టనునేటికి రాఘవేశ్వరా!

- చ॥ ఘనతరభక్తి నాహృదయ । కంజమునందు బ్రవాహుకూపమై
 వినుతభవత్పదద్వయము । వేడుకతోడ సమాశ్రయింపఁబ్రో
 వను నరికట్టుదుర్విషయ । వాంఛల నన్నిటి నెట్టుకొంచు, హే
 చ్ఛినత్పరవచ్చెఁబొంగుచును । జేకొనుమీకృపరాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ కాలయముండు పాశమును । గంఠమునక బిగియించువేళ, నా
 కాలును జేయుముక బిగిసి । కట్టుతో సమమైనవేళ, నా
 నీలఘనస్వరూపివిగు । నిన్నుఁడలంపఁగ లేనుగాన ని
 వ్వేశన, బాల్యమందెనిను । వేఁడెడఁబోవుమురాఘవేశ్వరా!
- చ॥ తెరలనిభక్తి నిష్పడెను । తింపఁగ నిమ్ము నినుక బరాకుచే
 మఱుచునో లేక నామనము । మానక నిక స్మరియించుచుండునో
 యెఱుంగను; జంచల సద్భక్త । మియ్యది మాను లేదీనిగెల్వనో
 పరయన, నేను లెక్కయొకొ? । ప్రాపునొసంగ వెరాఘవేశ్వరా!
- చ॥ ఎఱుంగనులోకవృత్తముల । నించుకయైన, భవత్పదమ్ములే
 స్థిరముగ నమ్మినాడ; భన । దీయకృపారసవృష్టి నాపయి
 గురియుచునే స్తకాడవయి, । కూరిమిచుట్టమవై, గురుండవై
 నిరతము నన్నుఁబోవఁగదె । నీపదభక్తుడ రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ భూరిధనమ్ము లీయ, ముఱి । భూముల నీయఁబ్రశస్తమైనయా
 గారములీయ, భూషణని । కాయమునీయఁదరంబె? నేజిమిం
 దారుడఁగాను, దీనుడను; । దాసులకుఁ మఱిదాసులైన య
 వ్వారికిదాసుడఁక ననుఁగ్క । పామతిఁబ్రోవుమురాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తల్లి యుద్ధాడ్రీ, యన్నలును దమ్ములు, నెచ్చెలులాలుబిడ్డ లిం
కిల్లుచుగొడ్డుగోదలును, వృత్తులుసాత్తులు, దోటపేటలు
గల్లులు, వీనికోసమయి । గాసిలనేల? త్వదంఘ్రియుగ్మమే
యెల్లపుడుడుభాగ్యమని । యొచిభజింపక; రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సుందరనీలవర్ణ పరి । శోభిత తావకగాత్రశోభ యా
సందరప్రదాయ; త్వగు । దంచితలీలలువిశ్వమోహనా
స్పందితతంత్రజాలములు; । భక్తుల కయ్యనికర్ణపేయముల్,
చందనచర్మ; లవ్యమగు । చర్మలవేటికి? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ “శ్రీరఘురామ”యందునిను । జితమునడలసోసింతునే
మారుడుభీతిఁజెందినను । మార్కొనకుండును, వెట్టిమొట్టిసిం
గారములన్నిమాను, నను । గాంచుటకైన సశక్తుడౌను, మేల్
సారెకునాకుఁజేకులును, । జ్ఞానముదీపిలు, రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సోరితిఁబోరుచుంటి, గేలు । పుంగొనగాఁదగుశక్తిలేక వే
సారితి, బిక్కురాముఁడని । స్వాంతముతోమొఱవెట్టుకొంటి, న
న్నూరకచిక్కువెట్టుటదియోగ్యమేనీకు? మనీయను త్తచి
త్తారభటికదృటికదొలఁచి । యాదృతి, నోముము
రాఘవేశ్వరా!

చ॥ “నిరతముయోగిపుంగవుల । నిర్మలచిత్తములే నివాసమై
పరఁగు రమామణీస్వాదయ! పంకజమిత్ర! యనాభనాభ! యు
ద్ధరకృపభక్తుల౯మనుషఁ । దోరముఁగేలధరించినట్టి, శ్రీ
హరి!” యనినిన్ను నెన్నెదను! హాయినినా కిసు రాఘవేశ్వరా!

- ఉ॥ ఏమని విన్నవింతు జగ॥ శీశుడవీపయియేలుచుండ నా॥ యీ
నోములుచరిడ, విట్లనంగ॥ నో॥ రెగయంగనుబోవ, దెచ్చ, డే
నేమియకార్యముల సలిపి॥ యీ దృగవస్థజరించుచుంటి నో
రామయతంద్రీ! సైంపు మప॥ రాధపురంపర రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ కోరితినికదర్శనము, గోరితినికరుణామృతంబు, నే
గోరితినిపదార్పనము, గోరితినికదధూళిమాత్రమే,
కోరనుజమ్మునాశమయి॥ కూలుసు రేంద్రపదమ్మునైన, నా
భారమునీదెయ్యుంటి, నెటు॥ పాలనసేయుదా? రాఘవేశ్వరా!
- చ॥ “అటమర లేక నామనము॥ నాను విహారముసల్పుచు, సదా
కరమనురాగముఁ బరపి॥ జ్ఞానసుభిక్షునుఁ బెట్టు” మంచు, నే
“మొఱితిడుచున్న కొద్దినను॥ మోసముచేసెదవేమిపాపమో!
సరెసరె విష్ణుమాయంగల॥ చందమిదేగద? రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ కొల్పెదనీపదమ్ములను, గూరిమి నెంచెద నీదునామమున్,
నిల్పెదభక్తిమార్గమున॥ నెమ్మది, నీపయి బాదుఁకొల్పి, నన్
బెల్చుననీదుసన్నిధికి॥ వేమకఁ శేర్పుమునాదుపాపముల్
గూల్చి, శరణ్యమీవెళిత॥ కోటికిమాటికి రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ నీమమువేదపాఠమున, నీమముసంధ్యల, సద్రవతిమ్ములన్
నీమము, కాలనీమమె గ॥ ణింకఁగ నన్నిటిమేరవెట్టు, నీ
నామమునన్ని వేళల జ॥ సప్రకర మ్మొక యడ్డునాఁపులే
కేమియైన బల్కుఁదగు నెంతయుభక్తిని రాఘవేశ్వరా!

శ్రీ రాఘవేశ్వరశతకము.

- ఉ॥ నీవుసమస్తలోకముల నిండిచించుచునుంటివంట! జీ
వావళి దుష్టశిష్యులను! నట్టివిభేద మద్వైగత్రనో?
భావనసేతుఁ, గర్మపరిపాక మయ్యాదృశచిత్రనాటకం
గావహిలంగఁజేసెజుమ! యాశరమారక! రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ కర్మఫలంబుగాదివిదే, గాలముఁబుచ్చుచుఁబూర్వార్థమై
కర్మనశముఁగ్రహరల! జ్ఞానముమాలుచుఁబుట్టిగిటుచు
శర్మములేకజీవులిటు! సంస్కృతిడించునున్న వారికి
ధర్మముఁదెల్పిమోక్షమును! దారతనిమవె రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ ధీరతయందునక, మిగులఁ దేజఘనందున, శౌర్యమందునక
గూఢిమిభక్తకోటులకుఁ గోర్కులఁదీర్పుటలోన, నిన్ను నె
వ్వారునుభోలఁజూల; రిక భక్తినినిక దలపోసినంతనే
యేరికినై నమోక్షపద! మిచ్చెనుగాదొకొ రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ నీమముతోడఁగొల్పుచుహ! నీయులఁబోచితదీయశాత్రవ
స్తోమమహావికాగఁడెక! తో సముద్రగ్రమహాగ్రహాగ్రతే
జోమయమూర్తివై వడిగఁ జూర్ణ మొనర్పవె? భక్తరక్ష నీ
కేమటుపాటులేదు, సహి, యిల్ల నిజంబిది రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ చేసెతి నెన్నోపాపములు, చిత్రమునందునవాని నెన్నినక
రాసులుగాఁ గనంబడి ట! రంతవిషాదమురేచుచుండ! నా
దోసములీఁగికోడగిన! త్రోవ, భవత్పదసేవ; దానికై
దోసిలియొగ్గియుంటి; బరిత్రోషముఁగూర్ప వెరాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ చిత్తమునీరుదర్శనవి । శేషమె కోరుచు స్వాతివానకై
ముత్తైపుజిప్పవేదుగతిఁ బొద్దులుపుచ్చుచునుండె;బత్తితో
నిత్రైమునిన్నైతాడలఁచు, । నీవెపుడాదరమూనిపోనఁగా
వత్తువా! రానిచోబ్రతుకు! వమ్ముఁజుమ్ముఁక రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ శాత్రవవర్గముఁదఁగిమి, । శాంతియు, దాంతియుఁబూని,
ఘోరతా
పత్రయమెల్లఁబోనడచి, । స్వాంతముఁబొజ్జ తక్కిమ్ముఁజేసి లో
కత్రయనాథునిన్నెగతి । గాభజియించుచునుండి ముక్తికిఁ
బాత్రమయకాటయన్ననది । పై పయినున్నదె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ధారుణిమంగుధర్మమును ! స్థాపనసేయఁగఁగాదె మానవా
కారముఁబూని, రాముడనఁ । గానొక పేరుధరించి, శక్తియై
పేరిమి నొందుజానకిని । బెడిలియాడికుటుంబివైతి; వీ
వారయ శుద్ధనిర్గుణుడ, । వాత్సవునాదిని రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తారకనామమెవ్వఁడున । దాజపియించునొయమ్మహత్ముడీ
ధారుణిపైమహేంద్రుడయి । తన్నుజనుల్ జయవెట్టినొప్పు;
బృం
దారకలోకమందున న । సంతరమందువసించియుండి య
వ్వారిఁగఁబూజలబడయు; । బ్రహ్మముతానగురాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ప్రవ్రజతుండుపైతము క । రమ్మలమోడిచినిన్నభక్తి, “దే
వప్రజనాథ! పోవు”మని । పార్థనసేయుమహత్వమబ్బె, నా
నానతసారమై, త్రిభువ । సప్రమదప్రదమైనయేకప
త్నీవ్రతమీపుపూనుటనె; । దీనికిమా తెది? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ తనువుల మాయభూషణవి తానమయో! దిగవేసికొంటకై,
వనితలు, బూరుషుల్, మిగుల! వంతలఁజింతలనొందనేల? సాం
పాసరెడురామరత్నమది । యొక్కడెజానకికంతమున్, బ్రభం
జనసుతుమేనుదివ్యకళ! జాల్మనఁజేయదె! రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తేల్యములేదునీకువసు । ధాస్థి, బుత్తికనాములెల్లరున్
శల్యములట్టికానుపులె । సత్యము, సత్యము, సత్యమయ్య కౌ
సల్యకునీరమాతయను । శాశ్వతకీర్తినిఁగూర్చి, యామె వా
త్సల్యమునీనొకండవెగ । దా కయికొంటివి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ విష్ణుపమందధర్మమును । వేగమెచెంపఁగఁగోరి, పుత్రికా
మేష్టియొసర్చుపంక్తిరథు । నిష్టముఁదీరఁగ, సంశలన్ని, నీ
కీష్టసఁజూడరాత్మతను । నేర్పవహింపఁగ, రామమూర్తివై
సృష్టివలన్చిదేవతల । ప్రీతినిఁగొంటివి రాఘవేశ్వరా!

చ॥ అమరులు రావణాసురుని । యాగవమోర్వకభీశచిత్తులై
శ్రీమతొలఁగఁగఁభవచ్చరణ । సన్నిధిఁజేరినిశాటుకృత్యముల్,
క్రమముగవిన్నవించఁగను । గ్రక్కునదై త్యులఁదృంఘ,
వేల్పులన్
సమధికరక్తిఁగావసర । జన్మముఁగొంటివి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ తానకపాదభక్తులగు । తత్త్వవిధిజ్ఞులదూఱువారికిన్
జాపుతటస్థమాననుట । సత్యము, మానుల సాధుశీలురన్,
గావుగఁగొన్నతాటకి, ప్ర । గాఢభవచ్చరణాటికోడివా
పోవుచునహ్నిఁగూలుశల । భక్తియనీలదె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ గాఢసుతుండొనర్చుకతు । కార్యముధ్వంసముసేయనెంత
యుక్

గోధముఁబూనిపైకొనిన । ఘోరవలాశి, సుబాహునగ్నికీ
లైధితబాణసత్వమున । సంతమొర్పవెనీవు దేశికా
రాధనతత్పరత్వము ని । రంతర మొప్పుగ? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ తరమెనుతింప?నీమపద । తామరసంపుమహత్త్వమద్దినా
దరతనురాతినాతిగ' ను । దారతఁజేసెనుగాదె! భక్తితో,
శరణనియాశ్రయింపముని । సంఘమునెల్లనుమోక్షరాజ్యసు
స్థిరవిభవప్రసాదమున । దీపిలఁజేయదె రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ యాగముసేయఁగాఁదలఁచి । యాత్రతథూమినిమన్నుచుం
డ, నా

నాఁగటిచాలులోదొరకి । నవ్యరమాసతియట్టులోప్పు నీ
తాగజయానఁదెచ్చియిడె । దత్పరతఁ జనకుండునీకుమా
బాగని; తత్వవేత్తకిది । భావ్యమగుగద? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ భీమునివిల్లుఁద్రుంచితివి । భీకరశక్తి నెలుంగదిక్కులన్,
భూమిజకేలువట్టితివి । మోదమనందఁగ నెల్లలోకముల్,
దోమలలీలమాడ్చితివి । దుష్టుల సజ్జనులెల్ల మెచ్చఁగన్,
గామితదాయవైశ్రీతులఁ । గాచుచుసత్కృప రాఘవేశ్వరా!

చ॥ విఱువఁగనీకు భార్గవుఁడు । వెన్నుని విల్లునొసంగినప్పుడే
దరహసితాననుండవయి । తద్గురుతేజములాగి కొంచు, పో
టరియొకనీవెయ్యబిరుదు । డంబుచెలంగఁగవిక్రమింపవే
యిరువురుఁడత్వరీతినొక । టేయని చాటుచురాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ పట్టముగట్టుకోడలఁచు । పట్టునవిఘ్నముసంఘటిల్లుటన్
మెట్టగనయ్యెనట్టడవి; । మేదినిపై నిటువంటిసీకె లు
క్కట్టులురాఁగమాదృశుల । గాధలువేలుగఁజెప్ప నేల? తొ
ల్పుట్టువునాఁటికర్మ మను । భోగ్యముజీవికి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ నిందయొనర్పవెవ్వరిని । నీవొకనాఁడును; కైకఁగాని, యా
మందరగాని నీకుఁగడు । మాన్యచరిత్రలెయ్యె; నీచరి!
త్రం దులకించుచిత్రమిదె! ! ధారుణి నీయనతారమాశ్రితా
నందవచోభిగమ్యము, జ । నస్తవనీయము, రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కైకనహించుదూర్మతము । ఖండనఁజేసిచిరంతనంపుటి
క్షౌకుకులంపుగౌరవమె । పాటియొచ్చియరణ్యవాసివౌ
నీకడకేఁగుదెంచి, గొని, । నీదగుపాదుకలర్చుజేసె; నో
హో! కడుధన్యుఁడౌభరతుఁ; । దుర్విసహివ్రతి! రాఘవేశ్వరా!

చ॥ అహితముమాన్చిలోకమునకభ్యయంబుచుగూర్చువానితో
విహితముగల్గువానిదె ప । విత్రభవమ్మగు;నాఁడువాహినిన్
గుహుఁడుతరింపఁజేసినినుఁ । గొల్చి, సఖుండయి, శాశ్వత
మ్ముగా
నిహపరసౌఖ్యముల్ గనఁడె । యెంతయువితఁగ?

రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ క్షౌజయు, నీవుఁ, దమ్ముఁడును! గానలకేఁగుచునుండుచోభర
ద్వాజమహర్హి సత్తముఁడు! వన్యఫలంబులెయిచ్చి, వెండిమీ
రాజిజయించివచ్చునెడ । నాదరమొప్పఁగవింతువెట్టె; రా
రాజపునేడు, నాఁడుముని । రాజపుగావొకా! రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సేవకధర్మసంహితయే । చెన్నగునల్లసుమిత్రసూతిదా
జీవితమెన్న, నోగులును । సేగులునొక్కవిధాననోర్చి, సం
భావితఁడయ్యెరామనర । పాలునిచేతను, నీతచేత; నా
హా! విధియెట్టిచిత్రమొ! మ । హత్మకుఁడతఁడెరాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ఏవముఁగొల్పుచున్, శ్రమల! నేచును సేవకవృత్తి; హా! యహం
భావపిశాచబద్ధులగు । వారల, భూవిభునామధారులన్
భూవలయమ్మునన్ గొలిచి । పొక్కఁగ నేల? నిజప్రభుఁడవౌ
నీవరివస్యజేయుచును । నీచతఁబాయును రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ఊరకయన్నదమ్ములయ । యో! యిపుఁడస్తులకోసమొత
యున్
గోరులులెక్కివంశముల । గొప్పదఁబడగించుచుండ్రు; పెం
పారఁగ మీసహోదరత । యుడలిపొందికసంగ్రహిం
చుచున్

వైరిచయోద్ధతిఁగెడపి । వర్థిలరాదొకొ? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ “బాసయొనర్తునీకుసరి । నచ్చుదయానిధిలే” డటంచున్
కాసురునీవుఁబోచినయు । దంతమెచాలదె? మాకుఁబూర్ణవి
శ్వాసమునీయెడన్ గొలువఁ; బాపిని నీశరణంటిఁబో? వ్రమా
దాసరితప్పులన్నియును । దండముతోసరి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కామముకై పుసేయుట నెఁగదొకొమున్నలచుప్పనాతి, “ము
క్కొనుటి, మొట్టా! నాచుచెవు । లో” యనికుయ్యిడనయ్యె
ధర్మమే

సేమముఁగూర్చికాచుఁడి; । స్త్రీజనమీశయినీగహస్యమున్
వేమననంబొనర్పఁదగు । బెంపువహింపఁగ రాఘవేశ్వరా!

చ॥ గణతీయోనర్పజాలంగలి । కాలవికారములేను; నేడు శూ
ర్పణఖలె, కామరూపిణులె! గ్రాలుచునుండిరసఖ్యగాంగ దా
రుణగతిఁగేస్తురాండ్రగుచు! రోతయడంగంగ, దొంటిగీతిశి
క్షణమొనరించిధర్మమును । గావంగబూనవె రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ మానులయాశ్రమస్థులు । మాటనుబెట్టెమదైత్యులన్, జన
స్థానమునందుశూర్పణఖ! తాత్రముభంగమునొందఁగూర్చువే
సినిశితాస్త్రపాండితిని । నెక్కొనఁజేయుచు? నింటియొద్దని
వీనియమంబుఁబూనిగద । యేగితిదండక? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ మాయలునీకడఁబయిసి । మాలవె? నాండలమాయలేడియ
ట్లాయసురుండునిశ్రమల । నందంగఁజేసినశింషకుండనే?
యాయువుపూర్ణమైపలువ । లాఘ్యలపంచనసేతురక్కటా!
శ్రేయమువాఁకెప్పగిది । జేకుఱునోగద? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ భిక్షుకవేషమూని, పృథి । నీసుత నెత్తుకపోయి, నిన్ను నెం
తోక్షుభితాత్ముఁజేసియల । దుష్టాదు, రావణపాతకుండనా!
తాక్షయమొందఁడే? యటలె । ధర్మగతిన్ విఘటించఁజూ

చిన్,

శిక్షలనొందకుండునొకొ । జీవసమూహము? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ శుభకరమకాపదమ్ములను! జూపిముదంబిడి, మోక్షరూపమా
నభయమునాజటాయువున । కాదరమొప్పునొసంగినట్లు, నేఁ
డభయముగాంగనీవును, ధ । రాత్మజయున్, మజిలత్కృణం
డు, నన్

రభసముతోడఁబోయటకు । రావలెవేడద రాఘవేశ్వరా!

చ॥ “గఽగఽబచిన్ని రాఘవు లె । కాయెకి నగనవచ్చుచుండిరం
ట! బహుకృతార్థతదనరె । నాభన” మంచునుదీపిపండ్ల నే
దబదబనేటి తెచ్చినము । దంబుననీకుపహారమిచ్చి, యా
శబరిపవిత్రయయ్యె; నదె । సార్థకజన్మము రాఘవేశ్వరా!

చ॥ సుతుండనటంచు నెవ్వఁడెటు । సుద్దులువల్కినఁబల్కునిమ్ము,
సం

తతరుచిరార్ద్ర తావకప । దద్వయిఁగొల్వకయున్నవాఁడు స
ద్గతి నెటులంద నేరుచుఁబ్రా గల్భపుమాటలఁగార్యమానె?దా
సతమెయిఁగాదెమారుతికి । సంతసమజ్ఞెను? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ పామరుఁడేమెఱుంగునుభావన్మహిమోన్నతిఁ? జెట్లుకొట్టియో
సాముఁగజేసియో, చదల । చక్కిఁగఁగేబర మేఁగమిటియో,
వేమఱునమ్మకమ్ముప్రభ । వింపఁగఁజేయ నెఁగోరుచుండు నీ
నామమెచాలుఁబోవ; బెర । నాటకమేటికి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ “అందెలుజానకమ్మవె, త । దన్యవిభూష లెఱుంగ; నామెకుఁ
వందనమేనుజేయుతరు । గమ్ముచఁజూచితి” సంచుమాతృభ
క్తిందగవానరాళిపుల । కింపఁగఁదెల్పఁడె? లక్ష్మణుండు; స
ద్వందితశీలుఁడట్టిఁడొక । తమ్ముఁడుచాలఁడె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ వాయుసుతుండునీపరమ । పావన తారకనామమెఱ్ఱు, బా
రాయణఁజేసి, మాయనుబి । రాసనిరాకరణంబొనర్చి, దీ
ర్ఘాయువునొంది, భావికమ । లాసనపట్టముఁగాంచిమించుభా
గ్యాయతిఁజెందె; నాకెపుడొ । యట్టిశుభస్థితి? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ వాలినిజంపిభాస్కరుని । పట్టికిబట్టముగట్టుచున్, జగ
జ్జాలమెఱుంగజూటవొకొ? । “జాల్మనిద్రుంపగ, దాసు
నేలగన్

గేలనుగంకణంబిపుడు । నేధరియించితి”నంచు; నార! నీ
లీలలుధర్మసంభృతము । లేగడచూడగ రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ శీలములేనివారలకు । జేకుఱబోవకునీచుప్పేము; మున్
వాలియధర్మమార్గమున । నల్లిలుటగదనీకువై రియై
గూలెనునీచుబాణమెన । ఘోరతరంబుగనాటుకొంట; ను
త్తాలబలంబుధర్మసర । తత్తునిదేసుమ రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ అంతటిభక్తుడై నపవ । నాత్మజునేనియునంటనీక, దై
త్యాంతకునిన్నుదెచ్చి, రణమందునరావణుడ్రొచి, తన్నుశు
ద్ధాంతముఁజేర్చుచున్నజన । కాత్మజశీలమానిస్తులంబు, రా
ద్ధాంతులుఘ్ను రించినను । దక్కువనచ్చునె? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ కోతులునీకథల్ వినుప । గొబ్బుచుట్టినదంటమున్ను సం
పాతికిఁకెక్కదోయి! యటు । పంటివెయకానవునీచరిత్రముల్!
చేతనతఁజడమ్మలకు । జేకుఱజేయసుధాస్రవంతియే
నీతనువొందెజూ తెలియ । నేర్తురెయజ్ఞులు? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ పొంగుచుదోవవెట్టని స । ముద్రునిఁగొ నడంగఁజేసి, నా
ష్టాంగసమస్కృతుల్ గొనవె; । యారయనీకెమరన్న దెక్కడే
నింగలదొక్కొ? సర్వమును । నీకుజోహరె; మహాప్రభుండ, వు
త్తుంగకళాస్వరూపివి, వి । ధూతకలాశివి రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సేతువుగట్టుచోనుడత ! చేసిన సేవయెచెచ్చుకొన్న నీ
వీతటి నేనొసర్చుభవ । దీడ్యకథాకథనంబునెంచి, స్నే
హాతిశయమ్మునించి, సత । తాభ్యుదయమ్ముఘటింపకుందువే
చేతలభక్తినిండునెడఁ । జేకొనర్హము రాఘవేశ్వరా!

చ॥ కొలువఁగ రా, విభీషణున । కుశరణాగతిఁగూర్చవేమదిన్,
దలఁపఁగఁబోకవైరికినిఁ । దమ్ముడటంచును లంకవానికిన్
దొలుత నెఢారవోసితివి, । దొడ్లప్రభున్ బావఁదినాడ వా
వల; సముదారచిత్తుని ప్ర । పరైనమిట్టిదె రాఘవేశ్వరా!

చ॥ నిమరనులేవఁగొట్టి, కడు । నిష్కరముల్ పలవించిరావణు
డదయతఁగుంభకర్ణుని ర । ణావనికంపెనెకాని వాఁడు నీ
ప్రదరముసోకితెల్లెఁగడ; । పాపికిసాయముఁజేయబూనెనే
నది విజయంబునొంద నొకొ? యట్టియై చనురాఘవేశ్వరా!

చ॥ మునుపలపాకశాసనుని । ముప్పులు వెట్టితనస్సగర్వమున్
గొని, యనిదాఁకునింద్రజనిఁ । గూల్పఁడే? యొక్కక్షణ
ముగ్ధున నీ
యనుజుడులక్ష్మణుడు; నిజ! మారయఁగానతఁజాదిశేషుఁడే;
చెనకఁగ నేరికాతనిని, । స్వీకృతదీక్షుని? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ రావణుతోడియుద్ధమున । లక్ష్మణుఁడొక్కటమూర్ఖు
నొందినన్,
జానని, నీశ్వరాంశజనిఁ । బంపియతండ్రిఁదెచ్చినట్టిసం
జీవినొసంగి, వేగమ స । చేతను జేసినయట్లు నామదిన్
నీప్రకృపానుధాప్తత న । నిద్రితఁజేయుము రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ నిన్నకమర్త్యకట్లుగ | గణించుచునుండిరి కొందలజ్ఞులై;
కన్నులువిప్పి నీచరితం | గన్గొనిరేనియు వెమ్ముడివెనుం
చున్నిజమెల్లదెల్లమగుం | జమ్మిదివాంధము వెల్లుజూడలే
కున్నటులున్నవారివచ | నోద్ధతిలెక్కయె? రాఘవేశ్వరా !

ఉ॥ దేవునిబిడ్డడంచునుబ | దింబదినొక్కనిం జెప్పుచున్న మా
యావులబోధలింతయు మ | దాత్మనుసోకవు; దేవదేవుడౌ
నీవెస్వయంభువై యెగుటనిల్చుచు | మాకభయంబొసంగనీ
సేవయేసేయకన్యులను | జేరంగనేటికి ? రాఘవేశ్వరా !

ఉ॥ కోతలుమూడ, నయ్యెలుంగు | గొడ్డులంగొల్పుడు కాం
దుగొంగసం
ప్రీతిగిహించి వారినిం ద | రింపంగజేసిననీకు మానవ
వ్రాతమునోముటన్ననొక | బ్రాతియె?నీయవతారముద్విపై
ఖ్యాతిగధర్మమున్ నింపు | కాంక్షనెగాదొకో ? రాఘ
వేశ్వరా ?

ఉ॥ రోసమునీకుంగొల్పుచు వి | రోధమెవడునహించువానికిన్
శ్వాసలునాటితోసరె; ను | పర్వపరోధులపట్లునూడమే?
రాసులురాసులైధరణి | రాలరొకో శలభాళియట్లు ? నీ
శాసనధాతియొతయును | జండతరంబగు ! రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ చాతుర్యమనీకు, సీతకుని | జమ్మంగబుత్తుడు; భక్తియుక్తిసౌ
మితి, ప్రసేవలన్ జలిపి, | మిమ్ములరించి, కృతార్థుడయ్యె; సౌ
భాగ్యశ్రీపునిక్కతండు వన | వాసపువేళల బ్రహ్మచారియై
శత్రునిజేతయైగురుల | సన్నతులొందఁడె? రాఘవేశ్వరా!

చ॥ దశముఖకుంభకర్ణులను, | దత్తుములెండఱినోయడంచి నీ
విశదయశమ్ముది క్షటులఁ బెంపుగఁబర్వఁగఁజేసియుండుటల్
విశదముగాదె; యవ్విధినె | నీడకమామక పాపపుంజముల్
బ్రశమనమున్ బాసర్పఁగదె | వై శమనీదయ రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ ఆరటమొందుచుండి | పురు | పార్థములంగుఁదృఢీయమున్
గొనం,
గాఋజుమార్గమున్ విడిచి, | కావరమెచ్చి, స్వబాతిధర్మముల్,
నీటొనరించియావనులు | నేడకటక్కట! నీవురాణున్
మారణముంబొనర్చుకీయ | మర్మమెఱుంగరొ! రాఘవే
వేశ్వరా!

ఉ॥ సీతనినున్ హృదీశునిగఁ | జేకొనిహర్షముఁగన్నయల్లె, సా
కేతపురీలలామ తుల | కించెనుదావక పాణిపీడన
బీరివహించి; పత్నికినిఁ | బేముడి దాఁపని భర్తకంటె సం
ప్రీతిసంగుఁబట్టిదిఁక | వేఱెదియున్నది? రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ సీత, త్రిలోకమాతనివ | సింహఁగ నీదగువామభాగమం
దాతతరక్తిరాముడవు | నై భువనావనముంబొర్చుచున్
వాతసుతున్ ద్వందర్చనలఁ | బల్లవితాత్మునిఁ జేయునిన్ను మ
చ్చేతమునన్ భజితునుధు! తిన్ బరమాత్మగ! రాఘవేశ్వరా!

చ॥ పతిపదపద్మసేవనమె | భారతయావతధర్మమచు నూ
ర్జితమతిఁదామెఱుంగరొకొ | సీతచరిత్ర శఠించియేనినేఁ
డతిధృతిస్వేచ్ఛకై వెఁగఁగు | లాడెడి స్త్రీజనమెల్ల; నేటిని
ద్యౌతమ నవీనవాగరిక | తన్ విడుటొప్పదె? రాఘవేశ్వరా!

- ఉ॥ జానకితొల్లివేదవతి । చందమూనోజరియించువేళ ను
 రాని, పలాశి, రావణుడు । మానముభంగముసేయఁబూ
 నినన్
 వానిశపించి, స్వీయతను । వల్లెదొంగంగి, పువర్భవంబునన్,
 బూనినపూన్నిదీర్చుకొనె । సోసతులప్పులె? రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ జాలిరవంతయేనియును । స్వాంతమునన్ గొనకీపు నిండుచూ
 చాలిని ఘోరకానలకు । సంపితివంచునుగొందటి త్తటిన్
 జాలఁగఁదిట్టిసోనెదరు । సత్యమెఱుంగక; నీపుభూప్రజా
 పాలనమేవ్రతంబుగను । వర్తిలినాడవు రాఘవేశ్వరా !
- ఉ॥ సీతను, పావనత్వమును । జంతయొనర్పక కొందఱిప్పు, దు
 రాతులశోకవాటికను । జానకిరావణుతోడ మోహపుం
 జేతలుజేసినట్లువిర । చించి, సమర్థనకోసమేవియో
 కూతలుగూస; రాఖలులఁ । గొవ్వెట్టుడిందునో ? రాఘ
 వేశ్వరా !
- ఉ॥ పేలుడుగాయయైరజక । భీరుడుకానలద్రోయఁజేసి, గ
 రాళసయై జానకిని ॥ నారడివెట్టెనునాడు; నేడు వా
 చాలసమాజమాపలువ । జాడనుగావ్యమెఁగూల్చునుండె; ధీ
 జ్వాలదహింపకుండునొకొ । సంకరజాతిని ? రాఘవేశ్వరా!
- ఉ॥ ఎంతయొపావనత్వము వ । హించినదాటనె సీతకాలిడన్
 శాంతమునొందెగ్నిశిఖ; జ్ఞానముముందటమాయనిల్చునే?
 యంతమునొందరే? సతుల! యశాదలనిందలమోపి, వారలన్
 వంతలఁబెట్టుదుర్మతులు । పంశమెచెల్లఁగ; రాఘవేశ్వరా!

చ॥ పాలుకగుఁధోరణిన్ గుశల । పుల్లభనదుచితగాఢబాడఁగాఁ
బులకలుపుటైనమొందుని । బొంపిరివోచగఁ, బుటపట్టినా
జలిబిల్లికై తలఁచి దొలకు । చెల్వమునంటిది; నీమనంబునన్
దెలియఁగరాక తోచుతరి । తీవటువంటిది! రాఘవేశ్వరా:

ఉ॥ జననముఁగన్నదేమొదలు । సత్యనిరీక్షణ దీక్షనొంది, నిన్
మనమునఁగొల్పుమానులకు । నమ్రతఁదోడయి రాక్షసా
వళిన్
బనిఁగొనియుగ్రహపమున । భంజనసేయ, నమర్చులెల్లహా
యినిఁగని పుష్పవృష్టిఁగురి! యింపరెసేపయి? రాఘవేశ్వరా

చ॥ ద్విజులుద్విజిహ్వాలక్షణము । తిత్వతమ్ముగనీడి సత్యవా
గ్ధ్వజమువహించి ఘోరకలి । దైత్యునినొంపఁగ సాధనోజ్జ్వల
ద్ధ్వజనినివెంబడిఁగొనుచు । దాఁకితదుగ్రీతరాహవంబునన్
విజయమునొందిమించుకరః శింగరుణింపుము రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ నామములెల్లనీకిలన । నంతముతానిఁకనందొకండు ని
ష్ఠామతితోజపించునెడ । సర్వశుభంబులు సంపుగుంపులై
తామయి, చేరవచ్చు; గుడి । దప్పకవానికినొప్పుముక్తి నా
స్తామలకంబుగాఁగ; నమ్మ । తాక్షరమూర్తివి! రాఘవేశ్వరా

ఉ॥ వేకులపార్యతీశునకు । వేంకటరత్నము కగ్రపుత్తుడన్,
నీదగుసేవఁగోరుచును । నిత్యమువేంకటశాస్త్రిచేర ని
మ్మేదిని నారధర్మమున । మించెనువాడ, బుధాంఘ్రిరేణు
సం

పాదనతత్పరుండనయి । వర్తిలువాడను రాఘవేశ్వరాసం!

చ॥ జయజయజానకీహృదయ ! సాసపూషణ! సాధుసోషణ
జయజయసర్వమానిబుధ ! సంచయగంజన! దైత్యభంజనా
జయజయవాయుపుత్ర! పం ! సర్వితపాద! దయారసాస్పదా
జయజయసచ్చిదాత్మక! సు ! జాత్యభిరక్షక! రాఘవేశ్వరా

ఉ॥ మంగళమయ్యనీకు, శుభ ! మంగళమయ్య మహితనూజ
కున్
మంగళమయ్య మారుతికి ! మంగళమయ్య త్వదాప్తకోటి
కిన్
మంగళమయ్యతీర్థలకు, ! మంగళమయ్య త్వదర్చకాళికిన్
మంగళమయ్యయాంధ్రీకవి ! ముడలికెప్పుడు రాఘవేశ్వరా

ఉభయభాషాప్రసాదా, అష్టానిధాని.

వడ్డాది సీతారామాంజనేయులుగారు (ఖాళికోట)

చ॥ తరళము దివ్యకావ్యమణిదామసమప్తిని, జానకీనునో
హరగుణభాసురంబు, బవనాత్మజధీసురభిషక్తీర్ణ, మ
క్షర, మమ్మతైకత త్వరుచికాండవిరాజిత మూర! రాఘవే
శ్వరునిచరిత్ర, మొందఁజేటు వర్ణన సేసిన దేజుల్లదే ?

పరిశోధనము.

అంకం	తప్పు	ఒప్పు
2 7	దాశరథీశతకమ్మొజ్జెప్పి	దాశరథిస్తుతికావ్యమల్లె
„ 14,15	శ్లోకుండునై, శోభియునై పాదుండునై	శ్లోకుండుగా, శోభియు గా, పాదుండుగజె
3 1	దారుండును	దారుమఱి
„ 16	నలర్పును	నలర్పుచు
4 7	ఘనస్వరూపివగు	ఘనాకృతిం బరంగు
„ 17	మైనయా	మా శుభా
„ 19	దారుడ	దారును
5 6	త్వదుదంచిత	త్వదనర్గళ
„ 16	దృటిఁ	దుర్జిఁ
„ 18	మఱి	సఱి
6 12	సరెసరె	సరిసరి
„ 15	వేడుకజే	వేగముచే
„ 18	కాలనీమమె	నీమమే కద
7 10	దీర్పుటలోన	దీర్పుటయందొ
8 13	వనాదిని	వనాదివి
9 11	నేర్ప	నేపు
„ 15	దృంచి	దుర్జిచి
15 2,11		
9 17	గంటివి	నెత్తితి
„ 20	తాటక	తాటక
„ 21	వహ్ని గూలుశలభకీ) య నీల్లదె?	వహ్నిలోమిదుత పో లికఁగూలదె?